

unesco

Latvijas
Nacionālā komisija

Jaunākais UNESCO zinātnes pārskats atspoguļo globālās tendences zinātnē

Publicēts: 21.06.2021.

[Zinātne](#)

Ar mērķi atspoguļot zinātnes mobilizāciju cīņā pret Covid-19 un globālos izaicinājumus zinātnē, 11. jūnijā tika publicēts UNESCO 2021. gada zinātnes pārskats par zinātņi ilgspējīgai attīstībai *“The race against time for smarter development”*.

Pārskata publicēšanas pasākumā tika uzsvērts, ka Covid-19 pandēmija parāda globalizācijas realitāti, kas ir kompleksi un savstarpēji saistīti izaicinājumi, kam nav ģeogrāfisku vai politisku robežu – klimata pārmaiņas, biodaudzveidības un okeāna bagātību zudums, globālas dabas katastrofas un pandēmijas. Lai tos risinātu, nepieciešamas daudzpusīgas un starpdisciplināras zināšanas, brīva piekļuve uzticamiem, augstas kvalitātes datiem, publikācijām, informācijai un inovācijām, un atbilstoša infrastruktūra, moderna, dinamiska zinātnes kopiena, kas pārsniedz institucionālās un zinātnes disciplīnu robežas, informēta sabiedrība, kas atpazīst dezinformāciju un atbalsta pierādījumus balstītus lēmumus.

Pandēmija ir stimulējusi nepieredzēta mēroga publiskās un privātās partnerības un sadarbības iniciatīvas nacionālā un starptautiskā līmenī. Vienlaikus pārskatā secināts, lai zinātne realizētu savu potenciālu, tajā jāiegulda vēl vairāk un gudrāk. Bez ieguldījumiem zinātnē nav iespējama pāreja uz rītdienas digitālo un zaļo sabiedrību, kā arī lielāku tehnoloģisko neatkarību. Valdības mērķtiecīgi iegulda politikas instrumentos, lai veicinātu inovācijas un stimulētu pētniecību tādās jomās kā mākslīgais intelekts un robotika, digitālās tehnoloģijas, enerģētika, materiālās zinātnes.

UNESCO dati liecina, ka ieguldījumu apjoms pētniecības izaugsmē ir pieaudzis, pat pārsniedzot ekonomisko izaugsmi, un lielākais ieguldītājs ir Ķīna, kurai seko ASV un Eiropas Savienība (ES). Salīdzinot ES valstu labklājības līmeni (IKP uz iedzīvotāju), Latvijai ir viens no zemākajiem rādītājiem, vēl zemāks tas ir tikai Rumānijai, Grieķijai, Horvātijai un Bulgārijai. Pētnieku skaits uz 1 milj. iedzīvotāju (PLE) Latvijā ir viens no mazākajiem ES, un laika posmā 2015.-2018.g., salīdzinot ar citām ES valstīm, pat vērojama

negatīva dinamika.

Neskatoties uz globālo zinātnieku skaita pieaugumu, tikai viena trešdaļa pasaules zinātnieku ir sievietes, un to skaits sarūk inženierzinātnēs un mākslīgā intelekta jomā. Savukārt Latvija pārskatā ir izcelta kā viena no valstīm, kurā sasniegta dzimumu paritāte pētniecībā. Latvijā sieviešu pētnieču īpatsvars kopumā ir 52,2%, kas ir augstāk nekā vidēji ES – 33,8% un globāli 33,3%. Latvija ir viena no nedaudzajām OECD valstīm, kurā ir salīdzinoši augsts sieviešu pētnieču īpatsvars uzņēmējdarbības sektorā – 41,5%. Augstākais sieviešu pētnieču īpatsvars jeb virs 55% ir veselības aprūpē un labklājībā, lauksaimniecības zinātnē, sociālajās un humanitārajās zinātnēs, dabas zinātnēs - 47,6%, bet inženierzinātnēs un tehnoloģijās – tikai 37,4%.

Latvija ir viena no 15 TOP ES valstīm ar augstāko publikāciju proporciju mākslīgajā intelektā un robotikā. Latvija ir viena no TOP 15 valstīm pasaulē ar augstāko izaugsmes rādītāju attiecībā uz publikācijām enerģētikā. Zinātnisko publikāciju kopradīšanā lielākie Latvijas partneri ir Vācija, Krievijas Federācija, Lielbritānija, Polija, Lietuva.

Zinātnisko publikāciju skaits un starptautiskā sadarbība zinātnē globāli ir pieaugusi, tomēr 7 no 10 publikācijām nav pieejamas vēl vienu gadu pēc publicēšanas. Zinātne jāpadara atvērtāka, caurskatāmāka un pieejamāka.

Šis ir jau septītais UNESCO zinātnes pārskats, kas tiek izdots reizi piecos gados, dokumentējot komplekso mijiedarbību starp cilvēkiem, planētu, zinātņi un tehnoloģijām.

Ziņojums lasāms šeit: [UNESCO Science Report: the race against time for smarter development - UNESCO Digital Library](#)

Visu pārskata prezentācijas pasākuma ierakstu iespējams noskatīties šeit: [Coming on 11 June 2021: the UNESCO Science Report: the Race Against Time for Smarter Development.](#)

Informācija par ziņojumu un tā sadaļām, tai skaitā reģionu analīze pieejama šeit: <https://www.unesco.org/reports/science/2021/en>.

Dati par Eiropas Savienību pieejami šeit: <https://www.unesco.org/reports/science/2021/en/european-union>.

2021. gadā aprit trīsdesmit gadi, kopš Latvija pievienojusies starptautiskajām organizācijām – ANO un UNESCO –, kuru darbība vērsta uz miera un drošības nodrošināšanu pasaulē un ilgtspējīgas attīstības sekmēšanu, veicinot starpvalstu sadarbību šo mērķu sasniegšanā.

Kitija Balcare, UNESCO LNK komunikācijas

Autors: konsultante

<https://www.unesco.lv/lv/jaunums/jaunakais-unesco-zinatnes-parskats-atspogulo-globalas-tendences-zinatne>